

Тејмур ЕЛЧИН

АНАЛАР ВЭ ЛАЈЛАЛАР

Бәр анаја—
өз баласы
Бәр балаја—
өз лајласы.
Кечэлэрин јухусу вар,
Кечэлэрин горхусу вар,
Кечэлэри ојаг галыр,
Лајла чалыр
Аналар.

Бәр бири өз дилиндө.
Нә дејир лајласында
Ана Марал, ана Фил—
нә дејир?
Нә дејир лајласында
Ана Гартал, ана Шир?
Довшанларын аналары,
Инсанларын аналары
нә дејир?

ТУРАЧЫН ЛАЈЛАСЫ

Турача бах, Турача бах,
Далынча бир овчу дүшүб.
Ону көрсө, вурачаг.

Кола кирди ана Турач,
Дедн: тез ол, мәнә јол ач,
мәнә јол ач!
Далымча бир овчу кәлир.
Мәни көрсө, вурачаг.

Турач гачды колдан кола,
Мешәликдө көздөн итди.

Чох ахтарды овчу ону,
Күн батанда чыхыб кетди.

Гара чадыр гурду мешә,
Улдузлары бирчә-бирчә
Бу чадырдан асды кечә.

Јувасына кәлди Турач.
Балалары көзләјирди
јухусуз, ач.
Чүчөлэри јыгды ана
Ганадлары алтына.
Башлады лајласына:

Јатын, јатын, чүчөлэр,
Сәс салмајын кечэлэр,
Кәсни чыккылтниси,
Тапар түлкүләр сизи.

Әкәр сизи күдсәлэр,
Бирчә-бирчә тутсалар,
Түкүнүзү дидсәлэр,
Онда мән нејләрәм бәс?
Бизим бу мешәликдө
Кәлмәз көмәјә һеч кәс.
Тез јатын, салмајын сәс...

ДЕЛФИННИ ЛАЖЛАСЫ

Ов едиб кедирди
Балгычы Гајыгы.
Далынча дүшмүшдү
Бир Көпкө Балыгы.

Сән демэ, Делфинлэр
Күдүрүш бајатдан.
Говдулар узара
Балыгы гајыгдан.

Гајыдыб кетдилэр
Бэрэси бир јана
Галдылар о јердө
Бир бала, бир ана.

Гајыгын јанында
Көрөндө Делфини,
Гајыгы тез онун
Сорушду кејфини.

Бу Делфин елө бил
Гајыгы гучурду,

Олурду гарангуш,
Аз гала учурду.

Ән дөчөл ушаг так
Гурурду мин ојун.
Гајыгга аз гала
Олурду гол-бојун.

Бир јердө үздүлөр
Гаранлыг дүшүнчө.
Лажласы бу олду
Делфини о кечө:

А мөним илкин балам,
Балача Делфин балам.
Көј сулар јерин олсун,
Јат, јухун шприн олсун,
Делфин балам, јат!

Гачма ора-бура сән,
Тез дүшарсэн тора сөн.
Ағыллы ол, чан балам,
Көјчөк, мейрибан балам
Делфин балам, јат!

ГУРБАҒАНЫН ЛАЖЛАСЫ

Көдмөчөдөн ғырага
Чыхды ана Гурбага.
Улдузлара вурду көз,
Ғырылдагды нечө сөз.
Јатанлары ојатды.
Јенгагы баласы
Бирдан јадына дүшдү.
Өзүнү суја атды.
Чох кечмәди, гајыгды,
Көдмөчө ғырагында
Лажласынын јаратды:

Инди чөмчө гујругун,
Инди нөдир бујругун?
Сән тез бөјү, мәнә чат,

Јухун көдир, тез ол јат,
Вға, вға,
Вға, вға.

Јат, мөним аға балам,
Көрпәм, гурбага балам.
Је, ағын јекө олсун,
Бојун бир тикө олсун.
Вға, вға,
Вға, вға.

Сәсин гусун көлүмү,
Јахын гојма өлүмү,
Ваш вур лидө, кир зыга,
Тут, је, чохду ыгыгыга.
Вға, вға,
Вға, вға.

ЧАНАВАРЫН ЛАЖЛАСЫ

Јувасына гајыгды
Чанавар.
Ган ијини алаңда
Мырылдаңды балалар.
Көтирдји гузуну
Көрпөлөрө једиргди.
Онашдылар,
Онашдылар,
Боғушдулар,
Јорулуб јатышдылар
балалар,
Лажласына башлады
Чанавар:
Јат, мөним күчүк балам,
Тез бөјү, кичик балам.
Гулагларың, көзлөрин,
Дилшлөрин ити олсун,
Гузуну этн олсун
једјини.

Кими көрсән, парчала!
Бөјү, чанавар бала.
Парчала, парчала, парчала!
Уу-уу,
Уу-уу...

Кедирди ана Кирпи
булага,
Јатмамыш, әл-үзүнү
јумага.
Јарпаглар хышылдады
мешәдө,
Ики көз ишылдады
мешәдө.
Титрәди, Кирпи дүшдү
горхуја,
Баласы кетмәишиңди
Јухуја.
Гајыгды ана Кирпи
евинә,
Јалады баласынын
бурчуну,
Сөјләди буну:

Мешәдө сәс вар,
Кәзиң чанавар,
Сәсин кәдәмсин,
Јат, кирпичјим,
Јат, көрпәчијим.

Ијнөләрин чох,
Бәрәси бир ох,
Ким сәнә дөјсө,

Көзүнә батсын.
Балам тез јатсын.
Јат, кирпичјим,
Јат, көрпәчијим.

АНАМЫН ЛАЖЛАСЫ

— Бәс мөним лажлам, ана?
— Өз лажлан вар сәнин дө,
А гадан алым.
Јадымдан чыхыб.
Бир әзча дајан,
Гој јада салым.

Ишаг көлди елө бил
Анамын көслөринә.
Бир аз да јуху гатды
Јухулу сөзлөринә.

Демәсә дө лажласынын
јашыны,
Гучаглады баласынын
башыны,
Охуду:

Лажла дедим балама,
Ил кечө, әј долана.
Балам кедир јухуја,
Башына Ај долана.

Јат, улдуз балам,
Горхусуз балам.
Чөјран көрпө ануја
Лажласымы охуја.
Чанаварын баласы
Чохдан кедиб јухуја,
Јат, ојат балам,
Јат, гочаг балам.

Сајырам кечаләри.
Тәкләри, бирчәләри.
Сән дө јат, чохдан јатыб
Турачын үччәләри.
Јат, көјчөк балам,
Јат, төкчө балам.

Гурдлар, гушлар јатыблар,
Јухуја бал гатыблар.
Гурбагынын көлүзө
Елө бил даш атыблар.
Сән дө јат, балам,
Шоколад балам.

Јорулдуну?
— Јох, јох, ана!
Гурбан олум лажлана.
Јенә сөјлә!

— Чајлар долу су кәсин,
Елин араусу кәсин.
Лажла дедим балама,
Јатсын, јухусу кәсин.
Јат, динчәк балам,
А дөчөл балам.
Јерин салым раһат,
Гочаг, әтир балам, јат.
Јухун зирди олсун,
Мөним чүчәк балам, јат.
Јат, көрпә гузум, јат,
Шокарим, дузум, јат!

ГАРҒАНЫН МӘКТӨБИНДӨ

Бир күн јыгыб
гушлары,
Аз-чох охумушлары,
Дил өјрадирди Гарга.
Көлиңиңи
Дөрс алмага
Билдирчинләр,
Сәрчәләр,

Ханымчалар,
Өрчәләр.

Гарга
Дөрс башлады.
Сәрчәјо
Дилдик вурду,
Белө бујурду:

— Гарр, гарр елө,
Гарр елө!
— Чик, чик,
— Јох, гарр елө!
— Гчачик,
Гчачик-чирик!
Чик-чирик!
Гарганы
һирси хутду.
Јенә дә вурду димдик,
Италәди Сәрчәни:
— Говун бу јетимчәни!
Гарганы мөктәбиндән
Тез говулар Сәрчәни.

— Көндәрни
Билдирчини!

Билдирчини кәлди.
Баш әјди.
Димдик јерә дәјди.
— Сән гарр елө,
Гарр, гарр елө.

Билдирчинин нәғмәси
Јаылды һәр тәрәфә.
Нәғмәсини охуду гүш
Уч дәрә:

— Бып-былыт,
Бып-былыт,
Бып-былыт.
— Јох, олмады!
Сән

Тәзәдән
Гарр, гарр елө.
Агаһны ач,
Бах, белә!
Бах, белә!
— Бып-былыт,
Бып-бы...
Димдикләди
Билдирчини.
Ачыгы Гарга
Ону дә говду
Өз мөктәбиндән.
Чагырды габага
Туту гүшүнү:
— Гарр елө, көрүм,
Гарр елө.

Туту гүшү
Димдикәни шаггылатды,
Агаһны таппылдатды,
Јумду, аалды.

Гарга бахды
Габагында дајанмыш
Гушларә—
Сәрчаларә,
Булбулләрә,
Гарангушларә.
Бахды, бахды,
Кулүмсәди,
гырылдады,
Өз-өзүнә

Ачды, јумду көзләрини,
Тәкрар етди
Гарганы сөзләрини:
— Гарр елө, көрүм,
Гарр елө,
Бу сөзалар
Гарганын кәлди хошуна.
Тәшкәкүр елоди
Туту гүшүна.
Үз тутду булбулләрә:
— Охумаһын бош јерә,
Билирәм ки,
Бир балача сәсиниз варр,
Бунариниз варрса, дејни:
Гарр, гарр,
— Чик-ки-чиви,
Чиви-чик-ки,
Чик-ки-чиви,
Чиви-чик-ки.

Пырр еләјиб
Учду гушлар,
Балача гушлар.
Керәндикләп
Нәғмәсини
Булбул кими
охумушлар.

Ики гара долаша
Далаша-далаша
Кәлдиләр
Дәрс алмага
Гаргадан.
— Кәлмишик,
Ага,
Гар-га!
— Хош кәлмисиниз,
Ај балача гаргалар,
гарр, гарр!
Көрөк галмасын,
Гарр, далача гаргалар,
Гарр, гарр!

Долашалар күсүдүләр:
— Јох, биз гарга дејилдик,
Долашајыг, долаша!
Һеч «сағ ол» дә демәдиләр,
Кетдиләр аша-аша.

Мөктәбдә
Гарга галды,
Бир дә туту гушлары:
Оларын бир-бириндән
Кәлдрди чох хошлары.

ГАРГА НИЈӘ ГАРР ЕЛӘЈИР?

гарылдады:
— Мән һара,
Бунлар һара?
Гушларә бах,
Гушларә.
Һамы ачыб агаһны
Мүәллимә бахырды.
Гушларын көзләриндән
Һәрмәт,
Мәнәббат,
Диггәт јагырды.

Гарга кәлди һәвәсә,
Башлады дәрәсә:
— Дүнән сөнәр,
Дүнәи саһәр
Балыг чәлдә кәзирди
Әлиндә көј чамадан.
Ичиндә фил баласы.
Чиккилдәди сәрчәләр
Јавашдан:
— Јалавдыр, јалан,
јалан,
јалан,
јалан!

Билирик,
Чик-чирик!
Гарга дејирди:
— Дүнән ахшам,
Дүнән ахшам
Түлкү шири Јејирди.
Мәнн көрчәк
Горхду түлкү,
Учуб гонду будага.
Башлады чыгырмага:
га, га, га!
Булбулләр дилләндиләр:
— Нә данышыр гагамыз.
Бизнм гоча гаргамыз?!
Бүтүн гушлар кулушду,
Агачдаг төкүлүшду.
Гарга дә гонду јерә.
Көзләря кирдәләнди,
бәрәлди:

— Гарр, гарр,
Јахын кәлди, јахын.
Јарамазлар!
Мәнә Јахын бахын,
Гарр, гарр!
Товарам снәз,

Ағылсыз гушлар!
Сахламарам
Мөктәбимдә бириниз.
Сиз кулдүрсүнүз,
Амма мән
Данышырам сизә
Гаррхон:
— Түлкү ширин башынны
Кәмирди.
Учуб гонду будага.
Јалавды мәнә: га, га!
Алар мәнн узага!

Дүшду һај-һүј,
Гушлардан бир
чыгырды:
— Тез јүмсүн агаһны
Јаланчы агал..
Сүсду гарга,
Туту гүшү әкилди,
Ғалан гушлар
Төкүлду
Гарганын үстүнә:
Димдиклә-һа-димдиклә!
Чимдиклә-һа-чимдиклә!
Гарга истәди гага,
Гарга истәди уга.
Бахармады
Чыгардыгча «гарр, гарр».
Јаланчыны
Дејдүләр о ки вар!
О замандан
Тәк көзир
Јаланчы гарга:
Ады чыкыб јадындан.
Бу сас галыб
адындан:
— Гарр, гарр!

